

Ljubljana, 12. september 2017

POGLED NA IZOBRAŽEVANJE 2017 – KAZALNIKI OECD
EDUCATION AT A GLANCE 2017 – OECD INDICATORS

POUDARKI O SLOVENIJI

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) je 12. septembra 2017 uradno objavila mednarodni zbornik kazalnikov v izobraževanju, ki daje najobširnejši pregled izbranih mednarodno primerljivih podatkov o stanju in učinkih izobraževanja v 35 državah članicah OECD in partnerskih državah. Poudarki, preglednice in grafični prikazi s celotno publikacijo so dostopni na spletni strani OECD: http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2017_eag-2017-en.

V nadaljevanju vam predstavljamo nekatere poudarke o Sloveniji.

Izdatki za izobraževanje

Slovenija je tako iz javnih kot iz zasebnih virov za področje izobraževanja (brez predšolske vzgoje) v letu 2014 namenila 4,6 % BDP, kar je manj kot države OECD, ki so v povprečju namenile 5,2 % BDP, in države EU22, ki so v izobraževanje vložile 4,9 % BDP (Tabela B2.3.).

EAG 2017 prinaša podatke tudi o trendu javnih izdatkov za izobraževanje (brez predšolske vzgoje), ki kažejo, da je Slovenija med državami, ki so v obdobju po začetku gospodarske krize najbolj krčile proračun za izobraževanje (Tabela B2.2.). V letu 2014 je od vseh javnih izdatkov za izobraževanje Slovenija namenila 8,7 %, kar jo uvršča pod povprečje OECD (11,3 %) in EU22 (9,9 %) (Tabela B4.1.). Na delež 8,7 % v javnih izdatkih za vse ravni izobraževanja (brez predšolske vzgoje) v letu 2014 je Slovenija zdrsnila z deleža 10,1 % v letu 2010; med državami OECD je to največji zdrs, ki so ga zabeležili v tem obdobju. (Tabela B4.2., Slika B4.1.)

Izdatki za ustanove predšolske vzgoje iz javnih in zasebnih virov so v Sloveniji znašali 1,3 % BDP, kar je več kot povprečje OECD in EU22 (0,8 %) (Tabela C2.3.).

Vključenost v vrtec

V letu 2015 je bil velik delež otrok v starosti do šestega leta vključen v vrtec. (Tabela C2.1.) Delež v vrtec vključenih dvoletnikov v Sloveniji (69 %) je bil skoraj dvakrat tolikšen kot delež njihovih vrstnikov v OECD (39 %) in EU22 (35 %). Višji delež vključenih dvoletnikov imajo med evropskimi državami le še Švedska, Danska, Norveška in Islandija. Razlika med Slovenijo in povprečjem držav OECD pri deležu vključenosti se z višjo starostjo otrok zmanjšuje, tako je bilo leta 2015 v Sloveniji (92 %) pri petih letih vključenih manj otrok kot povprečno v OECD in v EU22 (95 %). V letu 2015 je v Sloveniji vrtec obiskovalo še 7 % otrok, starih šest let, ki so odložili začetek obveznega šolanja.

Število učencev, dijakov in študentov na učitelja

Oddelek v osnovni šoli je v letu 2015 štel v povprečju 19 učencev na primarni ravni (1.–6. razred OŠ)¹ in 20 učencev na nižji sekundarni ravni izobraževanja (7.–9. razred OŠ). Oddelki v Sloveniji so torej manj številčni, kot so v povprečju oddelki v državah OECD (21 učencev na primarni in 23 učencev na nižji sekundarni ravni). (Tabela D2.1.) Zaradi povečanja generacij v Sloveniji so se povprečni oddelki na primarni ravni od leta 2005 povečali.

Število otrok na učitelja je v Sloveniji na vseh ravneh primerljivo s povprečji OECD in EU22 (Tabela D2.2.). Razmerje izrazito odstopa le v zadnjem triletnju osnovne šole, kjer je bilo v letu 2015 na enega učitelja v Sloveniji 8 otrok, v državah OECD pa v povprečju 13 otrok na učitelja, v EU22 pa 11 otrok (Tabela D2.3.).

Učna obveznost vzgojiteljev v vrtcih ter učiteljev v osnovni in srednji šoli

Podatki o zakonsko določeni neposredni učni obveznosti učiteljev po različnih ravneh izobraževanja kažejo, da so slovenske vzgojiteljice mnogo več v igralnicah kot njihove kolegice v tujini in tudi več kot učitelji v osnovnih in srednjih šolah pri nas, saj so letno obvezane izpolniti 1314 ur neposrednega dela z otroki, v OECD in EU22 pa v povprečju za več kot četrtno manj (1001 ur v OECD in 1034 ur v EU22).

Nasprotno kažejo podatki za slovenske učitelje v osnovni (627 ur) in srednji šoli (570 ur), ki imajo manj ur letne neposredne učne obveznosti kot v povprečju njihovi kolegi v OECD (na primarni ravni 794 ur, na višji sekundarni pa 662 ur) ali v EU22 (na primarni ravni 767 ur, na višji sekundarni pa 629 ur). Nižjo obveznost na primarni ravni imajo na primer učitelji na Madžarskem, v Estoniji, Litvi in na Poljskem. (Tabela D4.1)

Delež mladih v srednjem strokovnem in poklicnem izobraževanju

Mladi v Sloveniji se v primerjavi s svojimi vrstniki po svetu pogosteje odločajo za vpis v programe srednjega strokovnega in poklicnega izobraževanja. Med 15–19-letniki je kar 52 % vpisanih v strokovni ali poklicni program, medtem ko je med njihovimi vrstniki v EU22 takšnih le 29 %, v OECD pa 25 %. V splošno izobraževanje je v Sloveniji vpisanih 29 % 15–19-letnikov, v EU22 35 %, v OECD pa 36 %. Med vsemi 15–19-letniki, ki so v Sloveniji vpisani v srednješolsko izobraževanje, je bilo tako 64 % tistih, ki so obiskovali programe srednjega strokovnega in poklicnega izobraževanja.

Podatki o vpisu v višje sekundarno izobraževanje (v Sloveniji srednješolsko), ne glede na starost, ki zajemajo tudi odrasle udeležence izobraževanja, še bolj izrazito kažejo naklonjenost šolajočih v Sloveniji k izbiri strokovnega ali poklicnega programa, saj je bilo leta 2015 med vsemi vpisanimi v srednješolsko izobraževanje 67 % tistih, ki so obiskovali strokovni ali poklicni program in 33 % splošnega (gimnazija ali maturitetni tečaj). V EU22 (52 %) in OECD (56 %) pa, nasprotno, več kot polovica šolajočih obiskuje splošne programe višjega sekundarnega izobraževanja. (Tabela C.1.3.) Med tistimi, ki v Sloveniji zaključijo program srednjega strokovnega ali poklicnega izobraževanja, je 45 % žensk. (Tabela C1.3.)

Izobrazba mladih odraslih

Podatki za Slovenijo kažejo na izrazito povišanje ravni izobrazbe med mladimi v zadnjih desetih letih. Delež mladih v starosti 25–34 let, ki so dosegli terciarno izobrazbo, se je od leta 2005, ko je znašal 25 %, do leta 2016 zvišal na 43 % in tako dosegel povprečje OECD ter presegel povprečje EU22

¹ V kazalnik razmerja učencev na učitelja niso všteti učitelji podaljšanega bivanja. Kazalnik namreč prikazuje razmerje med učenci in učitelji, zaposlenimi za izvedbo programa, ki je za vse učence obvezen.

(40 %). Obenem se je zmanjšal tudi delež tistih v starosti 25–34 let, ki niso dosegli srednješolske izobrazbe, in sicer s 15 % v letu 2005 na 6 % v letu 2016 (povprečje OECD 16 %, EU22 15 %). To Slovenijo uvršča med države z najmanjšim deležem mladih brez zaključene srednješolske izobrazbe. (Tabela A1.2.)

Med diplomanti, ki so prvič pridobili diplomo terciarnega izobraževanja v letu 2015 je bilo v Sloveniji 60 % žensk, v povprečju jih je bilo v OECD 57 % in v EU22 59 %. (Tabela A3.2.)

Vpis na programe terciarnega izobraževanja s področja naravoslovja, tehnologije, tehnike in matematike (STEM)

V letu 2015 je bilo v Sloveniji med tistimi, ki so se prvič vpisali na program terciarnega izobraževanja, kar 32 % (v povprečju v OECD 27 %) študentov, ki so izbrali študij s področja STEM (Slika C3.1., tabela C3.1.). To Slovenijo uvršča med prvo peterico držav, v katerih je študij s področja STEM najbolj privlačen za vpis. Med prvič vpisanimi na to področje študija je bilo v Sloveniji 29 % žensk (v povprečju v OECD 30 %) (Slika C3.1.). Nasprotno je študij s področja izobraževanja še vedno najbolj zanimiv za ženske, saj je bilo med desetimi vpisanimi skoraj devet žensk (natančneje 87 %), medtem ko je bilo v povprečju v državah OECD med vpisanimi na študij s področja izobraževanja 78 % žensk, v EU22 pa 79 % (Tabela C3.1.).

Internacionalizacija visokega šolstva

Profil novo vpisanih na terciarno izobraževanje v Sloveniji kaže, da je bil delež tujih študentov, ki so se leta 2015 vpisali na študij le 3-odstoten, kar je daleč pod povprečjem OECD, kjer je tujih študentov med prvič vpisanimi 11 %, v EU22 pa 12 %. Dostopni podatki kažejo, da imajo primerljivo nizke deleže tujih študentov med novo vpisanimi tudi ZDA, Italija, Litva, Poljska, Norveška in Portugalska. (Tabela C3.2.)

Med vsemi vpisanimi (domačimi in tujimi) na terciarno izobraževanje v Sloveniji v letu 2015 je bil delež tujih študentov in študentov na kratkoročni izmenjavi 2,7 %. Delež tujih študentov je tako kot v OECD in EU22 naraščal s stopnjo programa, na programih prve stopnje je bilo tujih študentov 2,3 % (OECD 4,3 %, EU22 6,2 %), druge stopnje 4,1 % (OECD 11,5 %, EU22 12,4 %), na doktorskih programih pa 8,5 % (OECD 25,7 %, EU22 21,7 %). (Tabela C4.1.)

Prednosti terciarne izobrazbe

Odraslim (25–64 let) v Sloveniji se pridobitev terciarne izobrazbe izplača, saj je bilo v letu 2016 med njimi 85 % zaposlenih, med tistimi s srednješolsko izobrazbo pa 71 %. Razlika v zaposlenosti je bila večja kot v povprečju v državah OECD in EU22, kjer je med odraslimi s terciarno izobrazbo zaposlenih 84 %, med tistimi s srednješolsko izobrazbo pa 75 % v OECD in 74 % v EU22. (Tabela A5.1.) V največji meri so bili v Sloveniji zaposleni tisti odrasli, ki so imeli terciarno izobrazbo s področja zdravstva ter tehnologije in strojništva (Tabela A5.3.).

Vendar so v slabšem položaju glede zaposlenosti terciarno izobraženi mladi (25–34 let). Terciarno izobraženi mladi so bili v letu 2016 v Sloveniji zaposleni (81 %) v manjšem deležu kot njihovi vrstniki v OECD (83 %) in EU 22 (82 %). Mladi srednješolski diplomanti v Sloveniji pa so bili glede zaposlenosti (80 %) v letu 2016 v boljšem položaju kot v povprečju njihovi vrstniki v OECD (76 %) in EU22 (77 %). (Tabela A5.2.) Zaposlenost terciarno izobraženih mladih se je od leta 2005, ko je dosegala 92 %, izrazito zmanjšala v primerjavi s srednješolskimi diplomanti, med katerimi je bilo takrat zaposlenih 86 %.

Prednost terciarne izobrazbe odraslih (25–64 let) se kaže tudi v boljšem plačilu za delo. Slovenija se je v letu 2015 uvrščala med države, pri katerih je najvišji finančni donos na doseženo terciarno izobrazbo (stari 25–64 let), saj so terciarno izobraženi v povprečju zaslužili 71 % več kot srednješolsko izobražene (OECD 56 % več in EU22 53 % več). Delavci z manj kot srednješolsko izobrazbo pa so

zaslužili 20 % manj kot srednješolsko izobraženi. (Tabela A6.1.) Višji donos pri plači terciarno izobraženega delavca so med državami OECD zabeležili le v ZDA, Mehiki, Čilu in na Madžarskem (Tabela A6.1.).

Medgeneracijska izobrazbena mobilnost

Medgeneracijska izobrazbena mobilnost predstavlja spremenjeno doseženo izobrazbo posameznika v odnosu na izobrazbo njegovih staršev in je eden od kazalnikov pravičnosti v sistemu vzgoje in izobraževanja.

V Sloveniji se je povečala medgeneracijska izobrazbena mobilnost navzgor, saj se je statistično pomembno (za 10 odstotkov) povečal delež odraslih, starih 30–44 let (16 %), ki so dosegli visokošolsko izobrazbo, čeprav je njihovi starši niso imeli, v primerjavi z generacijo odraslih starih od 45 do 59 let (6 %) (Tabela A4.1.).